

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н И А В К А

№ 21.

У Суботу 20. Мая

1844.

СВЕТОПЛУКЪ КРАЛЬ СЛАВЕНСКІЙ

одъ

Павла Стаматовића.*)

Зора с' плави, данъ веѣь новыи свиѣе,
 Надъ Срб-Славствомъ мутио с' чисти небо,
 Краљ Светоплукъ — вышнѣмъ Богу слава —
 Надъ Славіомъ цѣломъ владу прима.
 Све веѣь землѣ Виндске, Поморанске,
 Меѣу Лабомъ и Саломъ рѣкама
 Саграѣую безбройне градове,
 Отвараю по свуда тржишта,
 Уреѣую нѣиве плодоносне,
 По конма младе богатирке,
 К'о пирове да съ Боговы свете,
 У пребѣло руво обучене

Опасане клечанимъ кецелямъ,
 А у скути свога рукотвора
 И съ рукавы златомъ извезены,
 Српомъ саню, — дружини пѣваю —
 Дѣцу дов — мужеве милую —
 Цѣломъ свѣту примѣръ красныи даю! —
 Одъ Вистуле до самога Днѣпра
 Дреговичи, Мазовци, Полиця
 Дижу граде, зидаю тврдинѣ,
 Знакъ просвѣте што давнашнѣ носе. —
 Оботрити, Срблѣи и Мютичи
 Туѣ иго бацаю са себе. —
 Градъ Новгородъ меѣ Славены цвѣта
 Меѣ Сѣверци, Ђулевци, Дрвляни,
 Радимици л' Кіевъ Апостолскій. —
 Чеси с' дижу подъ своимъ воѣама,
 Бабѣ-горе и Бѣло-Хорватске,
 Сва Панонска земля до Поморя
 Имаюи Кирил-Методія
 Веѣь безкрвие носе Богу жертве
 Све к'о браѣа приена и роѣена
 Ал' окрета немаюи правогъ :
 Юштъ се браѣа братски непознаю,
 Жертвеника юштъ немаю общетѣгъ,
 Свакій пруть е по себи неяцакъ;
 И Срб-Славске издѣлѣне землѣ
 На толике крае и кнежине
 Юштъ немаю точке чуварице,
 Коя рон, ал' све свуда свои,
 Све краеве у себи споява.

Небо с' стара за промѣне людске,
 На обртню што с' вѣчномъ окреѣу. —
 Што вѣкови сковати немогу
 У тренутку быва и постае
 По закон'ма тайнѣи вѣковѣчны.
 Кнезь Светоплукъ надъ Моравомъ Славскомъ
 Духомъ вышнѣимъ задануть меѣ Слав'ма
 Искре свете немож' да затаи;
 Коіомъ га е твораць обдаріо,

*) Свакоме ќе читаоцу Србски' књига' быти позната она многоважна песма „Србскій Праздникъ на Авалн,“ кою е славный и родолюбивый сачинитель нѣвъ Г. П. Стаматовићъ преко трудолюбиве „Србске Пчеле“ роду своме саобштавао. Но надъ Пчела, на грдну жалость србску, престаде плодове свои по Србинству разносити, — остаде и споменута песма несаобштена. Али не треба мислити, да е томе узрокъ поштованѣи нѣвъ издаватель. Не! — Овде бы се кодъ насъ ктело да мы Срби — а уобште и сви Славени или ништа непишемо, и нечитамо (—а безъ тога шта е човекъ у садашнѣи време?) — или што и пишемо, да е тако, што е готово ништа. — Я самъ быо тако среѣанъ, те самъ имао у рукама Пчела за 1842. непечатану. Па самъ исписао изъ нѣ „Праздникъ на Авалн,“ што бы за ту годину извшло. И отуда као одломакъ извадіо самъ ово, што садъ п. н. србской публици саобштуемъ. Надамъ се, да ми нико овоме поступку неће ни ктети замерати — барезъ зато — што е на свесрбску користь.

У Брегнслави.

Ђ. І. П. Б.

За Слав-владца кадъ га ѿ наменуо,
 Душа крѣпка свете мысли раѣа,
 Коіомъ е' цело човѣчество среѣни,
 Ню нестраше стрѣле нит' громови,
 Нит' бѣснило найлютегъ оркана,
 Нит' пресуда мѣкушкога свѣта;
 Тако уманъ, снажанъ и челичанъ
 У сред' Нитре Светоплуче Кнеже,
 Пунъ любви спроу рода свога,
 А човечству помоћи желеѣи,
 Живыи погледъ на све стране баца,
 Славскій народъ гдѣ проводи дане;
 Преброява села и градове,
 Преброява душе и мишице,
 Кое с' ране и ода-зла бране
 Та своіемъ трудомъ и памеѣу,
 Онъ будуѣа еъ садашњимъ спореѣа,
 Самъ случае ствара и обара
 А по своіой глави мозгаюѣи,
 Съ тврде точке све земальске ствари
 Соколењимъ прегледа очима,
 Проучава Франке, Алемане,
 Саксе злобне, Данце и све Чуде,
 Хуне крвне, све народе туѣе,
 Сва могуѣства и сва немогуѣства,
 Садъ му с' душа, срдце, умъ споява,
 Пакъ изъ душе на све Славске стране
 Яснымъ гласомъ запѣва витежки:
 „Ой Славени браћо и сестрице!
 Подъ Божиомъ гди годъ сте десницомъ
 На острову ил' на тврдой земљи,
 Край извора, шума и ливада,
 Ил' на леѣи кога синѣгъ мора;
 Или жнѣте ечамъ и пшеницу,
 Ил' купите шљиве и орахе,
 Ил' чувате стада одъ вукова,
 Ил' редите ланове, куделю,
 Ил' за сукна преѣу дружличите,
 Ил' чистите злато одъ дрождине,
 Ил' у цркви творца свогъ славите,
 Ил' се съ пѣсмомъ къ небу узджете,
 Ил' край свирке бриге забавляте,
 Ил' Србчиѣе младе челвчичите,
 Како с' бране дѣдовска огньишта,
 Како с' езыкъ, крвь, народность чува,
 Како с' законъ прадѣдскій нѣгуе,
 И за име како умире се,
 Или кѣрке младе преправляте,
 Коя како да бива любовца,
 Па и майка, коя Славству раѣа
 Съ тимъ човечству по изборъ юнаке! —
 Чуйте сада о врли Славени!
 Саслушайте, добро промозгайте:

Лабудъ, гусака и мркій гавране
 Птице есу, и опетъ неслажу с'
 Стасомъ, клюномъ, перѣмъ и ноктиа,
 А сувише наравлю и гласомъ,
 Едно што е, друго быт' неможе;
 Божа ѿ воля уредила тако;
 Ни Срб-Славенъ, Нѣмацъ или Чудацъ,
 Едногъ отца ак' и есу дѣца,
 Да меѣ собомъ едно быт' немогу
 Срдцемъ, рѣчию, памеѣу, наравлю;
 Квочка квоче, пилиѣи ѿй трче,
 Ластавче ѿй неразумъ рѣчи,
 Веѣъ пѣсмицу майке свое слуша;
 Голубови сви еднога рода
 Сами собомъ чине едно ято;
 Свака птица свое ято тражи;
 Нит' яганъци кадъ пасу са вуци,
 Нит' славни мѣшаю се съ чворци,
 Свой е свое свагда найсродни. —
 Богъ е вѣчанъ, и воля нѣгова,
 Да се сродно любви и милуе.
 Тко ѿ мудри одъ закона тога,
 Тай безумлѣмъ себе надвышава.
 Што се люди на народе дѣле,
 Та дѣлидба Богу е повольна,
 Што едначи обртляе свѣта,
 Силе дае людскоме животу.
 Што с' Славени народъ многобройный,
 То ѿ уредба божи непостижна,
 Коіой треба да с' кланямо свагда,
 А што ли се меѣу собомъ дѣле
 На поманя дружтва и куѣишта,
 К'о да нису найприснѣи браћа
 По имену, крви и езику,
 То е само збогъ плятке памети,
 Коя незна Творца ни природе,
 Веѣъ се еднак' по сумрачю скита! —
 Ой народе славный и великій!
 Драга браћо! сестрице премиле!
 Да славни, ячи постанете,
 Небесны се закона држите,
 Подъ именовъ дивногъ Срб-Славенства
 Сви се знайте да сте браћа права,
 Сви еднога држите се ята
 Рад' обштега добра и напредка;
 У яту е и свага и слава,
 Изванъ нѣга туга и неволя!
 Поточиѣи праве грдну рѣку,
 Коіомъ с' собира и сребро и злато,
 Сложне силе осниваю царства!
 Раздвогне куѣе обараю,
 Руке млоге самъ благословъ носе
 У праведномъ людскомъ намѣреню;

Руче дайте, заклетве полаг'те
 Да к' у своју еднак' куцат' срдце,
 Еднадушна една мис'о быти,
 Сва племена коя ће срећити,
 А душмане на вѣке страшити,
 Да признаю одъ себе већега,
 Да милую одъ себе бољга,
 Да поштую одъ себ' мудріга.“ —

Кады Светоплукъ пѣсму свою сврши
 Све славенске запѣваю землѣ
 А изъ уста к'о еднимъ срдцемъ :
 „Жив' намъ дуго и надъ нама владај,
 О великій Краљу Светоплuche!
 Небомъ земљомъ теби се кунемо :
 Болѣгъ владца одъ тебе нећемо !
 Цѣла Виндска, Србска и Моравска
 Ческа, Польска, Русія велика,
 Часть Панонске и све землѣ Славске
 Све некъ су ти држава и царство !
 Твораць тебе, ты насъ управляю,
 Залаг'о насъ светима мислима
 Узаймичне слоге и любви,
 Све Срб-Славе братски спояво
 Око едне точке и жертвишта,
 Све срећю, одъ нби се срећю,
 Цѣлый народъ къ слави уздизаю,
 Угодію Богу и човечеству,
 Спомињю се к'о Геній хранитель —
 Докъ е неба и на небу сунца,
 И подъ сунцемъ Србљина витеза ! —

НѢКЕ ПРИМѢТБЕ ДРА. М. І. С. У ПУ- ТОВАНІУ ИЗЪ БЕОГРАДА ПРЕКО КРА- ГУЕВЦА У СРЕЗЪ ЛЕВАЧКІЙ.

Кады човекъ, едного народа и землѣ ста-
 нь у свимъ смотреніама познавајући, више го-
 дина у странимъ државама проведе, па по пов-
 ратку у ону исту земљу или народъ умъ свой
 на станъ народа баџи, свашта у смотренѣ узме
 и оногъ времена станъ са саданьимъ сравни,
 примѣти, да е се преобразило, променуло и по-
 большало. Но кады бы оне землѣ и народа са-
 мо кругъ природне промене изпытали, истина
 да бы промену, будући е све у обятію неба и
 землѣ промени изложено, нашли, али побольша-
 нь никако, кое само правителство, мудро-пред-
 видеће правителство едномъ народу дати може.
 О овомъ ћемо се найлакше увѣрити, кады на
 нѣке Азіятическе народе помислимо, кои како

пре хиляду година, тако и данъ данасъ свой
 првобытний животъ проведе. Дакле поболь-
 шанѣ и вышій степень изображености само муд-
 ра и далеко предвидећа правителства народима
 дати могу. О овомъ далѣ овде говорити пре-
 дузетый ми предметъ недозволява, зато на ис-
 тый прелазимъ.

Путованѣ мое изъ Београда преко Ракови-
 це, Рипня, Трешнѣ, Ралѣ, Сопота, Кораћице,
 Белосаваца, Жабара, Чумића и Крагуевца у
 Рековацъ, никакву другу цѣль ние имало, осимъ
 видити се съ родбиномъ и пріятельима; но по-
 бућенъ радосћу, будући самъ побольшанѣ пре-
 милогъ ми отечества у многимъ смотреніама
 примѣтио, и одушевлѣнъ за све предрагогъ ми
 Србства, не налазимъ за излишно нѣке кратке
 примѣтбе, изъ данашнѣгъ живота Србаля узе-
 те, изрећи.

Изъ Београда поћемъ 17. Априла после руч-
 ка, на колима Високород. Господ. Книћанина, и
 како изићемъ изъ града (чаршіе), окрећући се
 одъ барутане къ Мокромъ Лугу, коды закона,
 кои су Турци, боѣни се Србске силе подъ Цр-
 нымъ Ђорћемъ, закопали, примѣтимъ неко выше
 пута успоредъ побивено каменѣ, кое свакога
 Србина тронути, а найживлѣ оне юначке и вѣр-
 не Срблѣ, кои су, за отети одъ Турака Бео-
 градъ, коды истога закона славно животъ свой
 изгубили, представити мора. За законъ су или
 ендекъ место Турци врло добро изабрали были,
 будући е на самомъ погибалу брда изкопанъ,
 како страна одъ града на высини а одъ Мок-
 рога Луга у низини да остане, збогъ чега е теж-
 ко было и продрети преко овога; али Србской
 сили подъ славнымъ предводителѣмъ ништа на-
 супротъ стати ние могло, да градъ неосвои.

Преко Врачара далѣ идући, само су се па-
 сућа стада оваца и яганица по полю видити
 могла, коя су люди изъ удалъны места у Бео-
 градъ на продаю дотерали; али кады на преко-
 савске предѣле, кои на подножю Србски и
 Фрушкогорски планина леже, погляднемъ, по-
 мыслимъ: да л' самъ игди овако величественно
 положенѣ видію — падне ми на умъ Ческій за-
 макъ, съ когъ се преко Молдаве на Златный
 Прагъ и нѣгову околину гледи — а іошть да
 су ови у ономъ обдѣланю! —

Наступајући у честе, шумарице и лугове,
 а после овы у планине, све се у najlepше зе-
 ленило, особито рано листајућа гора, обукло.

Предѣли одъ природе за рай земный опредѣлѣни — разлеже се по нѣма гласъ различни птица —. Кадъ сѣбо у Раковачній потокъ, коегъ ситно жуборехій поточићъ одъ чесме укреплѣнь красоту зачинава, и далъ преко подножьи потока Авале путуюћи, помислимъ да самъ у Саксонскомъ Швайцу, али кадъ путове, гору немилице и безъ реда изсѣчену и т. д. просмотримъ, рекнемъ: „О Боже! кадъ ћемо и мы ову пребогату природу на болю ползу употребит' и уважит' умети!“ —

Кадъ приспѣмъ къ Ришню, оставляюћи гордо узвышену Авалу съ леве стране, угледамъ изъ далека, да се нешто здраво пуши, одъ кое пушняве цела се сѣверозападна долина замагнала; кадъ кодъ меане, а оно цео пласть љубрета и брлога одъ сена, сламе и т. д., кое е преко целе зиме скупляко, запалѣно, запытамъ меанцию: „Што си запалио ово љубре?“ Одговори: „Да шта му знамъ друго“. „А зашто га небы извукао на ниву и по овой растурію,“ рекнемъ, „па бы ти плоднїя была.“ Одговори: „Вала Богу, она е плодна и безъ љубрена.“ „Добро брате,“ кажемъ му, „али колико е плодна, толико бы не само іоштъ плоднїя была, кадъ бы ты ово љубре, едне године на едну, а друге на другу ниву изнео и по нѣма развукао, него бы ти и земля мекша постала, па бы е лакше радіо —.“ Одавде седнемъ на кола и пролазећи поредъ Трешнѣ, одъ г. 1839. знаменито место, доћемъ у Ралию око 8. сатїй съ вечера на конакъ, и то у овой меани на брду.

Овде црвїй путъ, како самъ се у отечество повратио, видимъ, како наши селяци по првобытномъ обычаю (као што самъ у С. Н. Листу чис. 14. 1843. год. изрекао) благодать ватре уживаю. Кадъ ућемъ у меану сирѣчь, застанемъ 8. селяка, кои око огњишта, на комъ толика ватра гори, да бы се ма каквїй бравъ изпећи мого, на клупама и столицама седе. „Добро вече браћо,“ рекнемъ. „Богъ ти помогао,“ одговоре ми. „Имашъ ли собу меанција?“ „Имамъ,“ рекне ми, и одма ме у собу (на плѣсанъ удараюћу) одведе и почестъ учини, да ствари на креветъ, изъ дасака одъ едногъ до другогъ дуvara съ десне стране начинѣнь, спустимъ. По овоме кочїашъ отидне гледати конѣ, а я отворимъ собна врата и станемъ узъ пражный дирекъ, да гледамъ, како се мои мили землѣдѣлци, пастирима у гори подобно, грею. Ови

око ватре сачяняваю еданъ кругъ, кои е само, гди главнѣ стое, уштрибуць. Овако седећи сви біаю руке на колена наслонили, а дланове управо ватри окренули. Кадъ се западна врата меане отворе, а оно съ источне стране ватре греюћимъ се оће димъ очи да истера, а кадъ источна, оной другой страни. Садъ се пустимъ съ нѣма у разговоръ: „Есте ли сви браћо одавде изъ Ралѣ?“ упытамъ. „Есмо,“ одговоре (изузимаюћи еднога, кои ми е после у разговорѣ казао, да е онъ иза Н. Пазара близу Пећи роћенъ, па е іоштъ пре 15 година овамо дошао). Садъ одма упытаю и они мене: „Одкуда си ты?“ Одговоримъ одкуда самъ и приповѣдимъ їймъ, гди самъ до садъ быо и шта самъ радіо. Съ пунымъ удивлѣніемъ сгледну се, говорећи: „Вала Богу, брате, ко бы рекао да е онъ у Левчу роћенъ!“ Далъ међу прочимъ разговорима рекнемъ їймъ: „Заръ небы болѣ было, да у соби седите, него узъ ватру да се печете?“ Одговоре ми: „Може быти да бы и болѣ было, али мы смо овако научили.“ „Та ніе брате, да бы може быти болѣ было,“ рекнемъ, „него за цело е болѣ, еръ не само, да се манѣ дрва изгори, одкуда радъ заштедите и ратнїе живите, него небы хальине горели, и съ едне стране пекли се, а съ друге мрзнули, одъ куда, како пролеће дође, яо протисли, пробади, реуматизми и на друге коекакве болести тужите се.“ „Бога ми есте,“ одговори еданъ између нѣи, а други ме запыта: „Па како живе ти люди тамо, гди си ты быо?“ „Е мой брате,“ рекнемъ, „тамо люди сасвимъ другчіе живе, іоштъ кадъ бы они тако доста плодне землѣ и горе имали, а малый данакъ, као вы, плаћали, нигде срефнїегъ народа небы было.“ „Вала Богу, брате, заръ тамо нема доста землѣ и горе?“ „Нема богме, и то е тако неплодна,“ одговоримъ, „да ништа неможе да роди, докъ се ненагнои, а одъ дрва ни прутъ нема где одсећи, докле га некупи, а камоли грмь.“ — „О Боже, тебе валимъ,“ рекне еданъ, подигне капу и погледаюћи наоколо седеће, климне главоь и рекне: „Међеръ ти мы браћо царуемо!“ По овоме другїй ме запыта: „Па заръ и великїй данакъ плаћаю?“ Рекнемъ: „Те како великїй, па и то ніе доста, но іоштъ и свое жито несме нико да мелѣ, да се лебомъ рани, докле на нѣга данакъ не плати.“ Садъ сви подигну капе и повичу: „Боже поживи нашегъ КНЯЗА, тебе се молимо!“

(Далъ слѣдусъ.)